

Кульчицький Станіслав Владиславович — доктор історичних наук, професор, заступник директора Інституту історії України НАН України

Суть нового погляду на Російську революцію 1917 року полягає у розгляді демократичного і радянського струменів революційного процесу як самостійних. Анархічний за своєю природою радянський струмінь революції в Росії переміг 7 листопада завдяки опануванню рад більшовиками. Опанування більшовиками багатьох рад, передусім у великих містах і на фронті, стало можливим внаслідок перехоплення В.Леніним радянських гасел революції. Після утвердження диктатури більшовики повернулися до своїх програмних гасел і почали проводити засобами терору і пропаганди власну революцію — комуністичну. Автор доводить, що більшовицьку революцію слід розглядати як мутацію революційного процесу в Росії.

ISBN 966 -02 - 3015 - X

© Кульчицький С.В.
© Інститут історії України
НАН України

ВСТУП

Коли ВКП(б) святкувала 10-річчя приходу до влади, з'явилася концепція “Великої Жовтневої соціалістичної революції”. Коли КПРС святкувала 50-річчя Жовтневої революції, вона була оголошена головною подією ХХ століття. Таке оголошення було дещо зарозумілим, адже третину століття ще не прожили і все могло трапитися. Те, що трапилось, усім відоме. Але саме тому тепер можна неупереджено розглянути історичний процес у ХХ столітті і... майже погодитися з працівниками пропагандистським відділом ЦК КПРС.

Справді, революція 1917 року в Росії найбільше позначилася на подальших подіях світової історії. Можливо, головною подією слід назвати все-таки Першу світову війну, бо вона спричинила революції у чотирьох імперіях і через 20 років стала причиною Другої світової війни. Проте одна з чотирьох революцій була найважливішою, і це – Російська.

Плине час, але народжена у 1927 році і відшліфована у сталінському короткому курсі “Історії ВКП(б)” в 1938 році концепція “Великої Жовтневої соціалістичної революції” все ще жива. Ну, назвали Жовтневу революцію переворотом. І В.Ленін її так називав. Треба, нарешті, розібратися в суті ленінсько-сталінської концепції і запропонувати іншу.

Виділимо у подіях, які стали розгортатися в Росії з початку 1917 року, демократичний та радянський струмені як самостійні і протилежні за знаком чинники революційного процесу. Відділимо від радянської революції, яка перемогла 7 листопада 1917 року, комуністичну революцію, яка всім відома під назвою “соціалістичного будівництва”. Тоді загальна картина мало нагадуватиме звичну. Всі елементи революційного процесу вишикуються в зовсім іншій конфігурації, як при повороті дитячого калейдоскопу.

Події Російської революції давно цікавлять мене,

тому що дають ключ до розуміння історії України ХХ століття. Первинний нарис своєї концепції я виклав у книзі “Комунізм в Україні: перше десятиріччя (1919-1928)”, яка з’явилася у видавництві “Основи” у 1996 році. Кожний наступний рік щось додавав до цього. У серпні цього року довелось виступити на методологічній школі, влаштованій Переяслав-Хмельницьким університетом імені Григорія Сковороди разом з Інститутом історії України НАН України та Інститутом загальної історії Російської академії наук. Концепція зацікавила викладачів і слухачів. Думаю, що з цими ідеями тепер можна звернутися до громадськості.

Виклад подій згруповано у 12 нарисів. У нарисах використовується новий стиль літочислення, але зберігаються звичні назви подій: у березні відбулася Лютнева революція, у вересні – серпнева криза, у листопаді 1917 року – жовтневий переворот.

У нарисах інколи переосмислюється звична термінологія. Зокрема, термін – ради, радянський. До 1991 року радянським у нас було майже все: країна, держава, народ, культура, спосіб життя. Та жовтневий переворот не називали радянською революцією. Але він справді був радянським, у цій назві – ключ запропонованої концепції.

7 листопада минулого року газета “День” надрукувала мою статтю “Технологія політичної кризи: революції 1917 року”. В ній зроблена спроба розібратися, скільки революцій відбулося в Росії у 1917 році і який характер вони мали. Один з постійних авторів “Дня” висловив незгоду з деякими положеннями. Критика опонента виявилася творчою і дозволила мені відповісти статтею, яка була, на мою думку, більш змістовною, ніж попередня.

На цю минулорічну статтю про Жовтневу революцію вже не раз відгукувалася й газета “Комуніст”. Здавалося, доречно відповісти було б статтею в тій же газеті. Однак полеміка по суті питання в статтях “Комуніста” відсутня. Критиків не влаштовує тільки те, що я пишу по-іншому, ніж раніше. Справді, пишу не за ка-

нонами короткого курсу “Історії ВКП(б)”, на яких вихований. В тому, що пишу тепер, нема ідеологічного або політичного “надзавдання”. Врешті решт, важко стати антикомуністом після сорока років перебування в КПРС. Але треба виявити, що трапалося з нами усіма, починаючи з 1917 року. І бажано було б почути конструктивну критику.